turizmvekalkinma.org/index.php/irtadjournal/indexing

Abstracting & Indexing

International Rural Tourism and Development Journal (IRTAD) is a peer-reviewed international journal indexed in:

Academic Resource Index (Research Bib),
Google Scholar
ASOS Index

IRTAD welcomes article submissions and **does not charge any article submission or processing charges**.

Submit your article today and gain worldwide visibility for your article.

Windows'u Etkinleştir
Windows'u etkinleştirmek için Aya

Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi
International Rural Tourism and Development Journal
E-ISSN: 2602-4462 6(2) 2022

Bitkisel Peyzaj Tasarımının Kırsal Turizme Katkısı: Gökçalı Köyü Örneği

Füsun ERDURAN NEMUTLU

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Çanakkale

*Corresponding author e-mail: fusunerduran@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0104-5994
Received:29.11.2022 Accepted:27.12.2022

Özet

Belde ve köy niteliğindeki alanlar kırsal yerleşimlerdir. Bunlar kentlerin dışındaki tarım ile geçimini sağlayan yerel halkın yaşadığı, genelde düşük nüfuslu bölgelerdir. Tarımsal üretimlerinin önemli payı hayvansal üretimden sağlanmaktadır. Bu ürünler bölge kalkınmasına katkı sağladığı gibi kentlinin de önemli besin kaynağıdır. Kırsal yerleşimlerin kentliler tarafından kullanılmaması ve tanınmaması bu üretim sektörünün bilinmemesine neden olmaktadır. Ancak son yıllarda kent yaşantısının birçok sağlık sorununa neden olması ve doğal yaşamın tercih edilmesi bireyleri kırsal alanlara, farklı kullanımlarla yönlendirmektedir. Bu bölgelere yönelik planlamalar yapılarak istihdam olanakları yaratılması kırsal kalkınmayı sağlayabilecektir. Hayvancılığın yaygınlaştırılması ve turizm-rekreasyon olanakları yaratılması bunlardan biridir. Bu çalışmada Çanakkale Gökçalı köyünde yer alan hayvancılık işletmesi örnek alınmış olup, hayvancılığın yaygınlaştırılması ve büyükbaş hayvanların kentlilere ve çocuklara tanıtılıp sevdirilmesi, turizm-rekreasyon açısından bu işletmelerin kullanımının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla ziyaretçilere estetik bir ortam yaratabilmek hedeflenmiş ve peyzaj mimarlığı açısından dikkat edilmesi gerekenler belirtilerek örnek bir peyzaj tasarımı sunulmuştur. Hazırlanan peyzaj tasarımı bir fikir projesi niteliğinde olup, farklı alanlara uygulanabilme potansiyelindedir.

Anahtar Kelimeler: *Bitkisel tasarım, Çanakkale, büyükbaş hayvancılık, kırsal kalkınma, rekreasyon*

The Contribution of Planting Landscape Design to Rural Tourism: Gökçalı Village Case

Abstract

Town and village areas are rural settlements. These are generally low-population areas where the local people who make their living by agriculture outside the cities live. A significant share of agricultural production is provided from animal production. As these products contribute to the development of the region, they are also an important food source for the city citizens. The fact that rural settlements are not used and recognized by urban residents causes this production sector to be unknown. However, in recent years, the fact that urban life causes many health problems and the preference of natural life directs individuals to rural areas with different uses. Creating employment opportunities by making plans for these regions will enable rural development. Expanding animal husbandry and creating tourism-recreation opportunities are one of them. In this study, the livestock business in Çanakkale Gökçalı village was taken as an example, and it was aimed to popularize animal husbandry, to introduce and endear cattle to citizens and children, and to develop the use of these businesses in terms of tourism-recreation. For this purpose, it was aimed to create an aesthetic environment for the visitors and an exemplary landscape design was presented by specifying the points to be considered in terms of landscape architecture. The prepared landscape design is an idea project and has the potential to be applied to different areas.

Keywords: *Cattle breeding, Çanakkale, planting design,recreation, rural development*

1. Giriş

Yöresel ve doğal kaynakları bozulmamış, farklı tarımsal üretimlerin yapılabildiği kırsal alanlar günümüzde hızla cazibe merkezi haline dönüşmektedirler. Çünkü kentsel alanların yaşam koşullarının gittikçe zorlaşması ve sağlıksız yapısal alanların artması ile birlikte bireyler turizm ve rekreasyon aktiviteleri için kırsal bir yerleşim olan köylere yönlenmektedirler.
Kırsal yerleşimler, doğal ve kültürel kaynakları açısından her bölgede farklı zenginlikler sunarlar. Doğal potansiyelleri yanı sıra, yalın, huzurlu yaşam olanakları ve geçmiş kültürlerin izlerini taşımaları ile rekreasyon ve turizm açısından çekim alanı oluştururlar. Bu özellikleri ile bu bölgelerde yaşayanlar veya yerleşmeyi düşünenler için turizmin farklı sektörlerinde istihdam potansiyeline sahiplerdir. Bu bağlamda kırsal bölgelerin, kullanıcıların ihtiyaç ve beklentilerini karşılayabilmesi, günümüz yaşam şartlarına uyabilmesi için, çevre planlama ve tasarımlarının yapılması gereklidir. Böylece kırsal yöre yaşamı hareketlenerek kalkınma sağlanabilir. Bölge kalkınma araçlarının en önemlisi olan kırsal turizmin, bu alanlarda gelişiminde en önemli etken ise, ziyaretçilere konforlu ve estetik alanlar sunulmasıdır. Çalışma bu ihtiyaçtan yola çıkılarak kurgulanmıştır.
Çalışmada kırsal alanların tüm toplum yaşamı için önemi belirlenerek, turizm açısından bu alanlarda yapılacak faaliyetler açıklanmış, turizmin yerel halka ve katılımcılara sağlayacağı katkılar ortaya konulmuştur. Tarım turizminin özellikleri belirtilmiş, hayvansal üretim işletmelerinin turizm açısından değerlendirilmesi ve tanıtımının önemi vurgulanmıştır. Çalışmada tarım turizminin geliştirilmesi ile hem toplumsal bilinçlendirme hem de kırsal kalkınmanın desteklenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmada Çanakkale Gökçalı köyünde yer alan bir hayvancılık işletmesi örnek alınarak alana fikir projesi olarak bitkisel peyzaj tasarımı önerisi geliştirilmiştir.

1.1. Kırsal Alan ve Kırsal Peyzaj

Kırsal alanlar genel olarak kentlerden uzakta, küçük yerleşimlerdir. Daha çok tarım ve hayvancılık faaliyetleri yapılan, turizm, küçük ölçekli sanayi, el sanatları gibi ekonomik etkinliklerin gelişimine olanak tanınan, ekolojik açıdan değerli ve kent ile sürekli etkileşim içinde olan alanlardır [1]. Bibby ve Shepherd (2004), kırsal alanın hem nüfus büyüklüğünü hem de nüfus yoğunluğunu, çeşitli kamusal hizmetleri sunmanın maliyetini karşılamak açısından önemli bir ölçüt olarak değerlendirmektedir [2].
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan ve çalışmalara esas olan kırsal alan tanımı şöyledir: İdari statüye göre, il ve ilçe merkezleri dışında kalan, tüm köy ve belde yerleşimleridir. Türkiye'de kırsal politikalara dayalı olarak yapılan resmi kırsal alan tanımına göre ise, nüfusu yirmi binden düşük il ve ilçe merkezleri ile beldeler ve köyler kırsal alan kabul edilmektedir [3]. Bu tanımlar çerçevesinde yasal ve yönetsel statü kazanan, doğal kaynakları zengin bu alanların peyzaj değerleri de yüksektir. Böylece yerel kimlikleri ve özgün yaşam biçimleri ile çekim noktaları oluştururlar. Bu alanlarda turizm yapılması, yerel kimliği öne çıkarırken, kültürel kaynak değerlerinin devamını ve bunların sahip olduğu özgün değerlerin korunmasını sağlar [4, 5]. Çünkü kültür kullanılmaz ise yok olacaktır.
Kırsal alanlarda ekonomik ve sosyal hayat kente göre daha sakindir ve doğaya dayalıdır. Bu alanların gelişiminde öncelikli olarak peyzaj planlarının yapılması ile farklı sektörlerin kırsalda gelişimi desteklenebilir, doğal kaynakların akılcı ve sürdürülebilir kullanımı sağlanabilir. Türkiye'de belediyelerin büyük bir kısmı kırsal nitelik taşımaktadır. Bunların çoğu durağan bir ekonomik ve demografik yapıdadır. Önemli bir kısmı ise nüfus kaybetmektedir [6]. Benzer şekilde Çanakkale ili, geniş kırsal alanlara sahiptir. Bu alanlarda hızla nüfus kaybedilmektedir ve her bir alanın karakteri faklıdır. Bu karekterlerin korunarak kullanılması, devamlılığını sağlayacaktır.
Kırsal alanların kaynaklarının doğru kullanımı için günümüzde kırsal tasarım rehberleri hazırlanmaktadır. Kırsal bölge tasarım rehberi, yerel otorite tarafından tasarım ve planlamaya

daha fazla bölgesel ve yerel olarak yaklaşmayı teşvik etmek için hazırlanırlar. Köy tasarım rehberleri ise danışma dokümanlarıdır. Genellikle köy halkı tarafından üretilir ve gelişmenin köy yerleşimi ile nasıl uyum içinde gerçekleştirileceğini gösterir [7]. Her ikisi de bölge doğal ve kültürel kaynaklarının korunarak kullanılması amacı ile hazırlanır ve yerel katılım esastır. Kırsal alanın sahip olduğu kaynaklara göre turizm olanağı, çeşidi, gelişimi ve yatırımları bu rehberde ortaya konulmalıdır. Ayrıca Çelik Çanga ve ark. (2018)'nın belirttiği gibi, doğal ve kültürel kaynak değerlerine sahip olan kırsal alanlarda yapılacak olan alt ve üst yapı çalışmalarının ve gerçekleştirilecek rekreasyonel etkinliklerin ortamın yapısını bozmayacak ve olumsuz yönde etkilemeyecek şekilde olması gerekmektedir [8].

1.2. Kırsal Turizm Kavramı

Kırsal turizm kavramı çok farklı yönlerden ele alınmaktadır. Turistik cazibe kaynakları olan gelenekler, doğa ve tarihsel özellikleri tanımlamalarda ön plana çıkmaktadır. Dünya turizm örgütü kırsal turizmi kırsalda yapılan tüm turizm etkinlikleri olarak tanımlamaktadır. Kırsal turizm, doğaya dayalı faaliyetler, kültürel etkinlikler, tarımsal faaliyetler ve festivaller gibi faaliyetleri de içerisinde barındırmaktadır. Yani kırsal turizm, sağlık turizmi ve eko-turizm, tarım turizmi ve eğitici faaliyetleri kapsayan karmaşık faaliyetler bütünüdür diyebiliriz [9]. Kırsal turizm, kitle turizminin tersine daha geniş bir alanda, doğal bir atmosferde nüfusun ve yapılaşmanın az olduğu, geleneksel ve kendine has yapısıyla genellikle küçük çaplı işletmelerde, turistik ürünlerin kırsal alanda yaşayan halk tarafından oluşturularak mal ve hizmet sunumu yapılan bir turizm çeşididir [10]. Başka bir tanımda kırsal turizm, insanların doğal yaşam alanlarında dinlenmek ve farklı kültür deneyimlerini yaşamak amacıyla şehirlerden uzaklaşarak kırsal yerlere seyahatleri, konaklamaları ve kırsal alana özgü faaliyetleri izlemeleri veya bu faaliyetlere katılmalarından doğan turizm çeşidi olarak ele alınmıştır [11]. Bir diğer tanıma göre ise, kırsal turizm, insanların köy evlerinde ağırlanması ve kırsal turizm ile ilgili faaliyetlere katılabilme potansiyeli olan yerlerde yapılan turizm aktiviteleridir olarak ifade edilmektedir[12]. Kırsal alanların potansiyellerinin belirlenmesi ve buna göre kullanımlar getirilebilmesi için planlama yapılması zorunludur. Gelecekte kırsal alalarda yapılacak turizm aktivitelerine böylece yön verilebilir. Her bölgenin farklı peyzaj karakteri vardır ve bunların tanımlanması, sınıflandırılması ve haritalanması planlama çalışmasının altlığını oluşturacaktır. Böylece her peyzaj karakter tipinin durumu ve değişimine neden olan etmenler sorgulanabilir [13]. Bu çalışma kapsamında öncelikle alanların mevcut kaynak değerleri envanter çalışmaları ile haritalandırılmak zorundadır ve yerel halk ile işbirliği içinde olunmalıdır. Analizler ancak bu şekilde direk alan ile bağlantılı yapılırsa verimli olabilecektir. Tüm kırsal alanların peyzaj karakteri ortaya konulabilirse kırsal atlasları da oluşturulabilecektir. Bu doğrultuda bölgelerin kırsal turizm olanakları da belirlenebilir. Bu çalışmalarda temel amaç, yörenin kaynak değerlerinin korunarak kullanılabilmesi ve gelecek nesillere aktarılabilmesi, kırsalda genç nüfusun istihdam edilerek kente göçün engellenmesi ve yörenin kalkınmasının sağlanmasıdır.

1.3. Kırsal Turizm Faaliyetleri, Gerekliliği ve Gerektirdikleri

Gökalp ve Yazgan (2013)'ın belirttiği gibi, köy hayatını hissetmek ve yaşamak isteyen kişiler konaklayarak, toprakta çapa yapmak, süt sağmak gibi aktiviteler yapar ve karşılığında bir ücret öderler. Bu turizm kırsal alanda yapılmakla birlikte tarımsal faaliyeti içerdiği için tarım turizmi olarak adlandırılmaktadır [14]. Bu nedenle tarımsal turizm, kırsal turizmin içinde yer alır.

Kırsal ve tarımsal turizm, kırsal alanda, doğa ile bütünleşmiş, sağlıklı aktiviteleri ve sosyalleşmeyi sağlar. Kırsal yapı ve yerleşim dokuları, kültür, folklorik özellikler, tarımsal ürün çeşitleri ve üretim biçimleri tanıtılır. Tüm bu aktiviteler ziyaretçilerin keşfetme duygusunu beslemektedir.

Kırsal ve tarımsal turizm, farklı bir talep yapısına hitap etmekte, turizmi geleneksel turizm anlayışından kurtararak alternatif hale getirmekte ve turizm faaliyetlerini bütün bir yıla yayarak bölgeler arası gelir dağılımındaki eşitsizlikleri gidermektedir [15]. Kırsal alanda turizm

aktiviteleri ile o bölgeye ekonomik getiri sağlanırken, gelenekler de canlandırılır [16]. Ayrıca kırsal turizm sayesinde yerel halk turistlerle iletişim kurarak farklı kültürleri tanımakta ve bakış açıları değişmektedir. Ziyaretçiler ise tarımsal üretim süreçlerini yakından izleme olanağı bulmaktadırlar [17].

Tarım turizmi, kesinlikle tarımsal faaliyetleri engellemeden gerçekleştirilmelidir [18] ve turizmden gelir sağlayan yerel halk üretimi terk etmemelidir. Çünkü turistlere bölgeye özgü çalışmaları gösterebilmek için yerel üretim modelinin devamlılığı esastır. Turizm ile tarımsal üretim bütünleştirilmeli ve ziyaretçilere uygulatılmalıdır. Yerel üretici kendi ürününden geliri artarken turizm geliri ek olarak gelir sağlayacak şekilde alan plan kararları alınmalıdır. Yoksa sadece bazı hediyeliklerin satıldığı, yapısal rehabilitasyonlarla kırsal bölgenin yenilendiği bir turizm yerleşimi oluşur. Günümüzde bu şekilde gelişen bir çok köy ve belde bulunmaktadır.

Tarım turizmi ve kırsal turizm faaliyetlerini şu şekilde özetleyebiliriz: Dış mekan rekreasyonları, bisiklet turları, eğitsel deneyimler ve kurslar (şarap tatma, yöresel yemek kursları, salça yapımı, turşu veya zeytin yapımı vb.), eğlenceler, animasyonel gösteriler ve sosyal faaliyetler (festivaller, panayırlar, hayırlar, şenlikler), konaklama hizmetleri (çiftlikte kalma), doğrudan çiftlikten satış (kendin topla, yol boyu satış standartları), ağaç kiralama, bitkisel üretim; hayvancılık ve süt sağma; yerel el sanatlarını tanıtma ve yapımını öğretme, yakın çevre doğa yürüyüşleri ve dağcılık, kuş gözlemciliği, sanatsal etkinlikler, fotoğraf çekimi, kültür gezileri, piknik, çadır ve karavan kampı, çocuklar ve yaşlılar için özel etkinlikler, çadır ve karavan kampı, manzara seyretmek [17,19] (Şekil 1).

a **b**

Şekil 1. Bazı kırsal turizm aktivitelerine örnekler [20].

Kırsal turizmin geliştirilmesinin en önemli gerekçelerini Kuşat (2014) şu şekilde vurgulamaktadır [21]: Kırsal alanlarda yok olup gitme eğiliminde olan geleneksel değerlerin hem yöre halkına, hem de ülkeye kazandırılması gerekir. Ayrıca kırsal turizm aktiviteleri sayesinde hizmet sektörü, özellikle de ulaştırma, sağlık, eğitim önemli bir canlanma gösterecek; toplum ihtiyaç duyduğu ve beklediği hizmete kavuşacaktır. Kırsal turizm mevcut iş kollarını daha aktif hale getirirken, yeni iş kollarının hayat bulmasına da hizmet etmektedir. Turizm yatırımı sayesinde atıl vaziyette bulunan tarihi değerler korumaya alınarak yok olmaktan kurtarılmış olacaklardır. Kırsal kesimde kadın, kırsal turizme kattığı yüksek değerle, toplum içerisinde olması gereken değere sahip olmaya bir adım daha yaklaşmış olacaktır.

Kırsal turizmin neden tercih edildiği şu şekilde açıklanmaktadır [11]:

- Günümüzde tatilden beklentilerin değişmesi ve yeni anlayışların ortaya çıkması.
- Kentsel yaşamın giderek daha stresli, baskıcı, sınırlayıcı ve kurallarla dolu olması.
- Deniz kıyılarının aşırı kullanılarak kirlenmesi, betonlaşması ve kentlerden farkının kalmaması nedenleri ile dinlenmeye olanak vermemesi.
- Kıyılarda denize girme sezonunun bazı yerlerde 2-3 ayla sınırlanması ve bu dönemde yüksek talep ile fiyatların çok abartılı olması.
- Tatillerinde turizm yapmak isteyen düşük gelirli kişilerin kırsal turizm alanlarında daha ekonomik konaklama olanağı bulmaları.

- Kentlerde yaşayan insanların bir kısmının kır kökenli olması nedeniyle, düzenli ve sürekli olarak zaten aynı yerleri ziyaret etmeleri.
- Yoğun yaşamıyla kentlerde bunalan kent insanının, yalın ve sıcak ilişkiler kurma, dostlar edinme isteği ve ihtiyacı.

Bu maddelere şunları da ekleyebiliriz: Ailelerin çocuklara ve gençlere kırsal alanları, hayvanları ve bitkileri tanıtmayı istemesi, orada yapılan üretimlerin öğretilmesi, kırsalda yaşamını idame edebilmeyi öğretmeyi istemesi ve onları teknolojiden biraz olsun uzaklaştırmak istemesi. Hem tatil yapmak hem de sağlıklı köy ürünlerine daha ekonomik olarak, direk üreticisinden, yapımını görerek ulaşabilmek bireyi kırsala yönlendirmektedir.

Kırsal turizm yapılabilmesi için gerekli en önemli unsurlar ise şu şekilde sayılabilir: Rahat ve konforlu bir ortam, ulaşım kolaylığı, altyapı olanakları, işletmelerde insanlara ilgi gösterme ve hizmet verme yeteneği [19]. Ayrıca güvenlik tedbirleri iyi olan, dış mekan malzeme ve elemanlarının tasarım standartlarına uygun ve doğal malzemelerden olduğu, işlevsellik yanı sıra çevrenin estetik yapısal elemanlarla ve süs bitkileri ile donatılmış olduğu, yaşlı ve dezavantajlı ziyaretçilerin ihtiyaçlarının tam karşılanabildiği kırsal turizm tesisleri tercih edilmektedir. Günümüzün teknolojik olanakları ile bilgiye çok hızlı ulaşılması bu tesislere talebi de artırmaktadır.

Türkiye'de kırsal turizm olgusunun son dönemlerde artarak önem kazanması ile bir çok bölgede çalışmalar yapılmıştır. Yeni yapılacak olanlara ışık tutmaları için bu çalışmalar yapımından işletmelerine kadar iyi analiz edilmelidir. Başarılı bazı çalışmalar daha sonra başarısızlığa da dönebilir. Buna örnek olarak Küre Dağları Milli Parkı'nda yer alan Zümrüt Köyü projesi verilebilir. Çünkü Unesco'dan, resmi ve sivil kuruluşlarından desteklenmesine karşın sürdürülememiştir. Zümrüt Köyü ve Yanık Ali Konağı (Azdavay) projesinin temel amacı, ekoturizm alt yapısını oluşturmak, köydeki at yetiştiriciliğinden ve gezi parkurundan yararlanılmasını sağlamak ve orman köylüsüne alternatif gelir elde etmektir [22, 23]. Ancak Azdavay Belediye Başkanı Osman Nuri Civelek 02.11.2014 tarihinde basında yaptığı açıklamada, restorasyonu yapılan ve uzun süre eğitimler verilen ev sahiplerinin, işletmecilerin, turizm mantığını kendi dünyalarında oluşturamadıklarını ve projenin devam edemediğini açıklamıştır. Bunun çok yönlü nedenleri olmakla birlikte, denetimlerin olmaması, kurumlar arası yaşanan sorunlar, evlerde kırsal yaşamı yansıtacak hayvanların ve ürünlerin devamlılığının sağlanamaması en önemlileridir [24].

Yapımından günümüze kadar başarı ile devam eden başarılı kırsal turizm örnekleri olarak Şirince köyü ve Beypazarı verilebilir. Ancak bunlar tarımsal faaliyetlere, turistlerin dahil edilmediği, yöresel ürünlerin satıldığı ve sunulduğu restoran ve kafe işletmelerinin yoğun olduğu turizm destinasyonlarıdır. Şirince köyü ve Beypazarı yerel insanlarının turizme olumlu bakışı ve destek vermesi ile proje sürdürülebilmiş ve bölgeye kalkınma sağlanmıştır. Hatta Şirince köyünde turizm geliştirilmesi ile yerel nüfusun tekrar köye yerleştiği görülmüştür.

Bu örneklerden de anlaşıldığı gibi, kırsal turizmle kalkınma programları uygulanırken "sürdürülebilirlik" dikkat edilmesi gereken en önemli konu olmalıdır. Kırsal turizm işletmeleri sürdürülebilir olabilirse, bölge sektörlerini birbirine entegre eden kalkınma plan ve programlarında yer alınabilir [25]. Kırsal ve bölgesel kalkınma süreçlerinde kırsal turizm işletmelerinin potansiyel rolü ilkesel olarak kabul edilse de, uygulamada başarılı olabilmek için, yerel şartlar üzerinde büyük bir anlaşmaya varılmalıdır [21]. Çünkü projeyi sahiplenecek, emek verecek ve devamlılığını sağlayacak olan yerel halktır.

Dünyanın farklı ülkelerinde sürdürülebilir olan örneklere baktığımızda direk yöresel aktivitelere katılım sağlayan, aktif kırsal turizm faaliyetlerini görmekteyiz

Gençlerin ve çocukların günlük yaşantılarında marketten aldıkları ürünlerin nasıl yetiştirildiğini yerinde canlı örneklerle görebilmelerine olanak sağlayan çiftlik turizmi, onların bilinçli bireyler olarak hayata hazırlanmalarını sağlamakta ve farklı deneyimler edinmelerine vesile olmaktadır (Şekil 2 ve 3).

Şekil 2. Bir asma yetiştiricisinde rekreasyon aktivitesi (2015, USA Georgia, Orijnal)

a b

Şekil 3. Gençler ve çocukların çiftlik ziyareti (2015, USA Georgia, Orijnal)

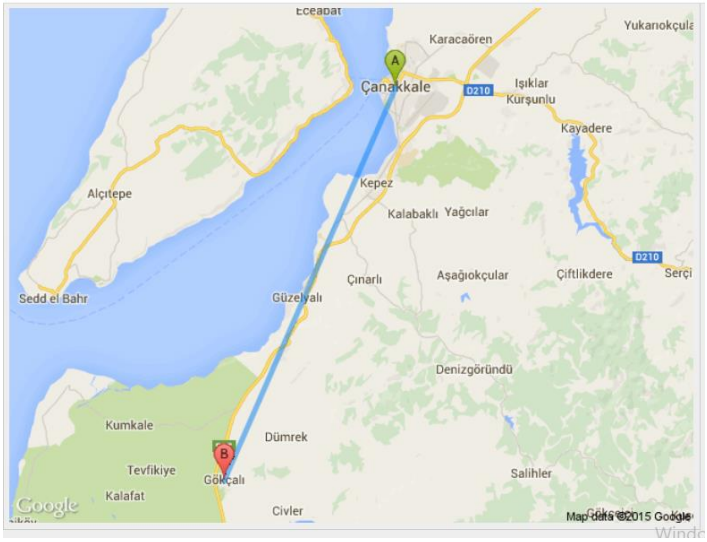
Ülkemizde kırsal turizm ve tarım turizmi kapsamında daha çok çiftliklerde bitkisel üretimlere katılım sağlanmakta, hayvansal üretim alanları ve ürünleri yeterince tanıtılmamaktadır. Bu çalışma bu gereklilikten yola çıkılarak kurgulanmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Çalışmanın ana materyali Çanakkale kırsal alanı olup, Gökçalı köyünde yer alan büyükbaş hayvan üretim çiftliği örnek alan olarak seçilmiştir. Bu işletme bölgenin en büyük işletmesi olup, çevre illere de işlenmek üzere süt gönderilmektedir.

Çanakkale'nin Ege ve Marmara Bölgesi'nde toprakları bulunur. Bölge iki kıta arasında bir geçiş noktası olmanın yanı sıra Doğu Roma, Bizans yani İstanbul'a deniz yoluyla ulaşmak, verimli Karadeniz'le ticaret yapmak için tarih boyunca Akdeniz ülkelerinin ilgi odağı olmuştur. İlin yüzölçümü 9737 kilometrekare, kıyı uzunluğu ise 671 kilometredir. Çanakkale'nin doğusunda ve güneydoğusunda Balıkesir, batısında Ege Denizi, kuzeybatısında Edirne, kuzeyinde Tekirdağ ve Marmara Denizi bulunmaktadır. Çanakkale kıyılarıyla Avrupa ve Asya'yı birleştirirken aynı zamanda Marmara ve Ege Denizi'ni de birbirine bağlamaktadır. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, Troia ve Assos gibi eski uygarlıkları içinde barındıran Çanakkale, çok sayıda şehitlik, anıt ve mezarlığa sahiptir [26]. İl, 5000 yıllık geçmişi ile doğa, tarih ve kültürel zenginliklerine sahiptir. Homeros'un İlyada'sında yerini alarak destanlara konu olmuştur [27]. Bu özellikleri ile tüm dünyanın ilgisini çeken antik kültür hazinelerine sahip, turizm potansiyeli yüksek bir İl'dir. Bu kaynakları sayesinde her yıl binlerce turiste ev sahipliği yapmaktadır. Çalışma konusu olan Gökçalı köyü de Troya Milli Parkı yakınında olup, kaz dağlarına doğru uzanan doğrultudadır. Doğal ve tarımsal kaynakları açısından zenginliği ile ilgi odağıdır ve turizm gelişimi açısından önemli potansiyele sahiptir

Gökçalı köyü Çanakkale merkeze bağlı olup, 39° 57' 10" D, 26° 17' 55" K koordinatlarındadır. Rakımı 119m. dir. Köy 1876 yılında Bulgaristan'dan gelen 13 hanenin yerleşmesi ile kurulmuştur. Köyün adı, 1902 yılı kayıtlarında Akçakeçili, 1928 yılı kayıtlarında ise Hamidiye olarak geçmektedir. Köy nüfusu 2020 verilerine göre 425 kişidir [28]. İzmir yolu yönünde, merkeze 28 km uzaklıktadır (Şekil 4). Gökçalı ile Dümrek köyleri arasında Karatepe üzerinde antik döneme ait bazı kalıntılar tescillenmiş ve bir antik yol görülmüştür. Bölgenin antik kayıtlarda adı ise "Kallikolone" olarak geçmektedir. Köyün kuzeyinde Kocatarla veya Taşlıtarla mevkiinde ise Helenistik ve Roma dönemi seramik parçalarının kalıntıları bulunmuştur [29].

Şekil 4. Gökçalı Köyü'nün Çanakkale Merkezine Konumu [29].

Çalışma 2020-2021 yıllarında yürütülmüştür. Çalışmanın yönteminde öncelikle kırsal alanların nitelik ve önemleri ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Tarım işletmelerinin turizm ve rekreasyon açısından kullanımı ve turizmin kırsal alan kalkınmasında önemi incelenmiştir. Sonuçta bu veriler doğrultusunda Çanakkale merkeze bağlı Gökçalı köyünde yer alan büyükbaş hayvancılık işletmesinin turizm ve kalkınma açısından kullanımının geliştirilebilmesi doğrultusundan bitkisel peyzaj tasarımı önerisi geliştirilmiştir.

3. Bulgular

Çanakkale'de hayvancılık tarım sektöründe ikincil bir yere sahiptir. Bitkisel üretime elverişli olmayan alanlarda halkın temel geçim kaynağı durumundadır. Çanakkale'de sanayi genellikle tarıma dayalı olarak, son yirmi beş yıldan bu yana belirli bir atılımla bazı alt sanayi dallarında gelişme ve yapılaşma göstermiştir.

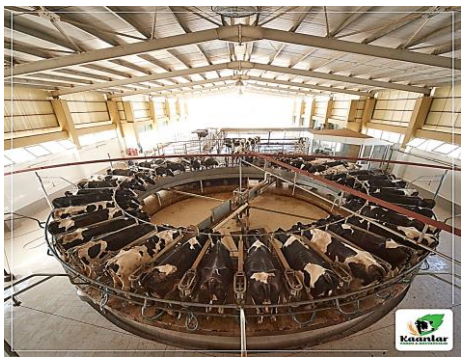
Çanakkale'nin turizm potansiyeli oluşturan kaynaklarını, antik kentleri, doğası, kaz dağları, tarihi surları ve kaleleri, şehitlikleri, yerel mimarlık örnekleri, adaları, sahil ve plajları, temiz havası ve yazın serin iklimi, kaplıcaları olarak sayabiliriz.

Çalışma konusu olan işletmede 1400 Holstein büyükbaş hayvan bulunmaktadır ve devlet desteği alınmaktadır. Çanakkale'nin en önemli ekonomik ölçeğini oluşturan, çok geniş alana sahip işletmede son teknolojik gelişmeler kullanılmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Çalışma konusu işletmenin yerleşim durumu [30].

Tüm hayvanların sol ayak bileğine takılan takip cihazları ile onlarla ilgili tüm bilgiler anlık olarak elektronik ortamda takip edilmekte ve sisteme kaydedilmektedir. Tamamen otomatik olarak 40 hayvanın aynı anda sağılabildiği sağım ünitesine sahiptir. Yonca, fiğ, silajlık mısır, vb. yem bitkileri ile beslenen hayvanlar özen ile yetiştirilmektedir. Ayrıca çalışma alanı Türkiye'nin damızlık ihtiyacı için düve yetiştirme merkezlerinden birisidir (Şekil 6).

Şekil 6. İşletmede otomatik süt sağım sistemi [30].

Şekil.7. Orta okul öğrencilerinin çiftlik ziyareti [31].

Toplumun tarımı sevmesine yönelik anlayışa sahip olan işletme geniş vizyona sahip yönetim anlayışı ile gençlere ve çocuklara yönelik projelere açıktır. Bunu ortaokul öğrencilerinin ziyaret ederek üretim detayları ve işletme hakkında bilgiler aldığı "Genç Çiftçi Projesi" nde görüyoruz. Bu proje, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ile İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ortak çalışması olarak 2019 yılında yapılmıştır. Çalışmada öğrenciler konuya çok ilgi göstermiştir (Şekil 7).

4. Sonuç

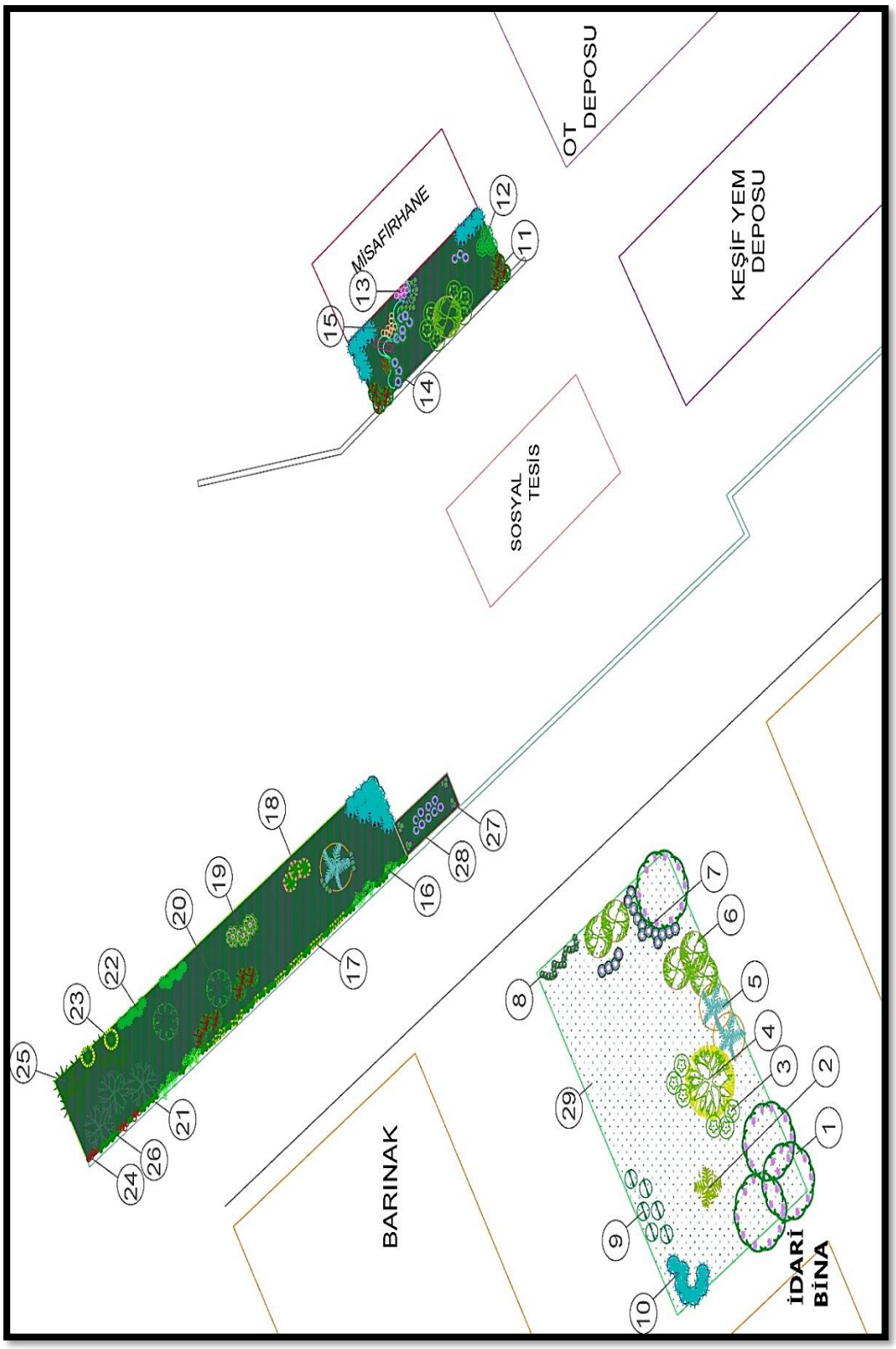
Çanakkale coğrafi, kültürel ve tarihi varlıklarıyla adeta bir kırsal turizm cennetidir. Sahip olduğu kırsal turizm potansiyelinin bilinilirliğinin arttırılması, kültürel özelliklerinin tanıtımı ve devam ettirilebilmesi ile olacaktır. Çanakkale'nin sahip olduğu diğer tüm turizm potansiyelleri (kültür turizmi, deniz turizmi, savaş alanları turizmi, eko-turizm ve termal turizm v.b) böylece daha bilinir hale gelecektir. Bu durum kente de yansıyacak, kentin ekonomisine ve istihdamına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda kırsal turizm alanlarının bitkisel tasarımlarla zenginleştirilmesi zorunludur.

Çalışma sonucunda örnek olarak seçilen işletmenin girişinde bulunan prestij alanı olarak kabul edilen, çalışan ve ziyaretçilerin en fazla zaman geçirdiği açık alana, misafirhane bahçesine ve idare binası çevresine bitkisel tasarım yapılmıştır (Şekil 8). İşletme yönetimi çevre tasarımına önem vermekte olup, onların istekleri dikkate alınmış ve peyzaj tasarımının işletmeye estetik görünüm kazandırması amaçlanmıştır. Tasarımın sürdürülebilirliği için işletmecilerin bu şekilde gönüllü olmaları çok önemlidir. Peyzaj tasarımının alana kimlik kazandırarak çalışanlara ve ziyaretçilere huzurlu, modern bir ortam sunacağı bilincindedirler. Bireyin estetik görünüme sahip ortamlarda psikolojik açıdan kendilerini daha mutlu hissetmeleri, sosyalleşmeleri, bilenen bir gerçektir. Turizm açısından da peyzaj tasarımları ile etkileyici alanlar her zaman cazibe merkezi olmuştur ve ziyaretçi oranını artırmıştır.
Peyzaj tasarımı açısından işletmenin fiziki şartlarının uygun olması, sulama olanağının varlığı ve toprak şartlarının uygunluğu yapılacak bitkisel tasarımların sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Aynı zamanda işletme yöneticilerinin süs bitkilerine olan ilgisi bakım ve devamlılığını sağlayacaktır. Bu tür büyükbaş işletmelerde elde edilecek organik gübre alan ıslahı ve bitkilerin yetiştirilmesi için idealdir. Tarımsal işletmelerde bu tür uygulamalar yapılması ile çevrede estetik görüntüler yaratılması yapılan işin saygınlığını artırmaktadır.

Şekil 8. Gökçalı köyü büyükbaş besi çiftliği, idari binası ve misafirhane önü (2020)

Yapılan tasarımda kullanılan peyzaj bitkilerinin plan görünüşleri ile dikim yerleri belirlenerek Şekil 9’ da sunulmuştur. Aynı zamanda bitkilerin Latince ve Türkçe isimleri ve adetleri Tablo 1’ de verilmiştir. Kullanılan bitki türlerinin bölge doğal bitki örtüsüne uygun türlerden seçilmesine özen gösterilmiştir. Doğal bitki örtüsünde yer alan türler, bakım masrafları ve işçilikleri açısından en elverişli olanlardır. Sürdürülebilir bitkisel tasarım çalışmaları için temel türlerdir.
Tarımsal ürün yetiştiren işletmenin turizm açısından kullanımında ziyaretçilerin bölgede yetişen süs bitkilerini de tanımaları hedeflenmiştir. Bu çalışma benzer nitelikteki alanlara uygulanabilir olup, örnek oluşturmaktadır.

Şekil 9. Hayvansal işletme çevresine yapılan bitkisel tasarım örneği

Tablo 1. Çalışma alanında kullanılan bitkilerin detayları

NO	Bitkinin Latince İsmi	Türkçe Bitki İsmi	Toplamt
1	*Tilia tomentosa* Moench	Ihlamur	4
2	*Acer palmatum* Thunb.	Japon Akça ağacı	1
3	*Abelia grandiflora* R. Br.	Güzellik çalısı	12
4	*Magnolia grandiflora* L.	Manolya	1
5	*Cupressus macrocarpa* Hartw.	Limoni selvi	3
6	*Cercis siliquastrum* L.	Erguvan	1
7	*Lavandula angustifolia* Mill.	Lavanta	37
8	*Salvia rosmarinus* Spen.	Adaçayı	8
9	*Nandina domastica* Thunb.	Cennet bambusu	6
10	*Cotoneaster horizontalis* Decne.	Yayılıcı dağ muşmulası	25
11	*Berberis thunbergii* D.C.	Karamıh	12
12	*Hibiscus syriacus* L.	Hatmi ağacı	3
13	*Begonia semperflorens* Carl Ludwig W.	Çiçek begonya	20
14	*Viola tricolor* L.	Cezayir menekşesi	15
15	*Primula vulgaris* Huds.	Çuha çiçeği	10
16	*Jasminum officinale* L.	Sarılıcı kokulu yasemin	27
17	*Lonicera caprifolium* L.	Hanımeli sarmaşığı	35
18	*Cydonia japonica* Thunb.	Japon ayvası	3
19	*Photinia serrulata* Lindl.	Alev ağacı	3
20	*Cotinus coggygria* Scop.	Bulut ağacı	2
21	*Eleagnus pungens* Maculata	Çalı iğde (Kokulu)	3
22	*Buddleia davidii* Franch.	Kelebek çalısı	12
23	*Forsythia xintermedia*	Altınçanak	2
24	*Parthenocissus quinquefolia* L.	Amerikan sarmaşığı	11
25	*Cupressocyparis xleylandii*	Leylandi	5

Kaynakça

[1]. Erduran Nemutlu, F. (2019): Kırsal Turizm Potansiyeli Yüksek Bir Bölge: Çanakkale-Dardanos. International Rural Tourism and Development Journal Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi, 3 (1): 19-24.

[2]. Bibby, P., Shepherd, J. (2004): Developing a New Classification of Urban and Rural Areas for Policy Purposes–the Methodology. London: DEFRA.

[3]. UKKS, (2014): Ulusal Kalkınma Stratejisi 2014-2020. Kırsal Kalkınma Planı İzleme Komitesi, Ankara. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/02/20150221-12-1.pdf.(Erişim: 09.10.2022).

[4]. Uslu, A., Kiper, T.(2006): Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri; Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 3(3):305-314.

[5]. Pirselimoğlu Batman, Z., Çelik Çanga, A., Sökmen T. (2019): Kültürel Peyzajların Kırsal Turizm ile Kullanım İlişkisinin Değerlendirilmesi: Cumalıkızık-Bursa Örneği. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 21(1): 1-13. DOI: 10.24011/barofd.474308.

[6]. Uzun, O., Dilek, F., Çetinkaya, G., Erduran, F., Açıksöz, S. (2012): Planlama. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara. ISBN No: 978-605-4610-09-9.

[7]. Eminağaoğlu, Z., Çevik, S. (2007): Kırsal Yerleşmelere İlişkin Tasarım Politikaları ve Araçları. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 22/1: 157-162. https://www.researchgate.net/profile/Zehra_Eminagaoglu/publication/279498729_. (Erişim: 09.10.2022).

[8] Çelik Çanga, A., Küçük, G., Akman, T., (2018): Köylerde Rekreasyonel Faaliyet Olanaklarının Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma: Bursa İli Mustafa Kemalpaşa İlçesi Örneği. International Journal of Tourism Economic and Bussiness Sciences, 2(2): 194-201.
[9]. Torun, E. (2013): Kırsal Turizmin Bölge İnsanına Katkıları. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 15(24): 31-37.
[10]. Albayrak, A. (2013): Alternatif Turizm. Detay Yayıncılık, Ankara.
[11]. Soykan, F. (1999): Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm. Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, 10/1: 67-75. https://dergipark.org.tr/tr/pub/atad/issue/53224/706675, (Erişim: 09.10.2022).
[12]. Pop, V., Pop, C. (2012): Rural Tourism in Maramureş. Lucrari Stiintifice: 153-160.
[13]. Uzun, O., Dilek, F., Çetinkaya, G., Erduran, F., Açıksöz, S. (2011): National and Regional Landscape Classification and Mapping of Turkey: Konya Closed Basin, Suğla Lake and its Surrounding Area. International Journal of the Physical Sciences, 6(3): 550-565.
[14]. Gökalp, D.D., Yazgan, M. E. (2013): Kırsal Peyzaj Planlamada Agroturizm ve Agriturizm. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 15 (24): 25-29. (https://core.ac.uk/download/pdf/51128567.pdf. (Erişim: 21.10.2022).
[15]. Çeken, H., Dalgın, T., Çakır, N. (2012): Bir Alternatif Turizm Türü Olarak Kırsal Turizmin Gelişimini Etkileyen Faktörler ve Kırsal Turizmin Etkileri. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2(2): 11-16.
[16]. Pribeanu, G. (2012): Economic Revival of The Rural Area Through Tourism. Lucrari Stiintifice: 339-350.
[17]. Polat Üzümcü, T., Çelik, A., Otar, S., Hacıalioğlu, A. (2015): Kırsal Alanların Sürdürülebilir Kırsal Turizm Amaçlı Kullanılması Kocaeli Kandıra Örneği. International Journal of Social and Economic Sciences, 5(2): 92-102.
[18]. Çelik Çanga, A., Kutlu, T., Çalışkan, H. (2018): Tarım Turizminin Dünyada ve Türkiye'deki Uygulamaları. International Journal of Tourism Economic and Bussiness Sciences, 2(2): 450-457.
[19]. Özçatalbaş, O. (2006): Türkiye'de Kırsal Turizm ve Geliştirilme Olanakları. Turizm ve Mimarlık Sempozyumu. TMMOB, Bildiri Kitabı, (28-29.04.2006): 272-278, Antalya. https://www.researchgate.net/profile/Orhan_Oezcatalbas/publication/301364639. Erişim: 09.10.2022).
[20]. Zurnacı, N. (2018): Köy turizmi. Köy Kahvesi. (https://www.koykahvesi.com.tr/koy-turizmi/kirsal-turizm-dernegi-baskani-nedim-zurnaci-ciftcilere-alternatif-gelirler-yaratmaliyiz/. (Erişim: 21.10.2022).
[21]. Kuşat, N. (2014): Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Bir Alternatif Olarak Kırsal Turizm ve Türkiye'de Uygulanabilirliği. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10/ 2: 65-87.
[22]. Şerefoğlu, C. (2009): Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü- 2007- 2013 Yılları Arasında Ülkemizde Uygulanacak Olan Ipard Kırsal Kalkınma Programındaki Yeri, Önemi Ve Beklenen Gelişmeler. Uzmanlık Tezi. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Daire Başkanlığı,Ankara.
[23]. Ün, E., Tutar, F., Tutar, E., Erkan, Ç. (2012): Ekonomik Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü: Türkiye Örneği. International Conference on Eurasian Economies, Session 4C: Turizm: 345-350.https://www.avekon.org/papers/486.pdf. (Erişim: 09.10.2022)
[24]. Anonim, (2014a): Zümrüt Köyü'nde Turizm Doğmadan Öldü. Milliyet https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/kastamonu/zumrut-koyunde-turizm-dogmadan-oldu-10453201. (Erişim: 09.10.2022)
[25]. Hall, D., Mitchell, M. (2004): Rural Tourism Business as Sustained and Sustainable Development. Rural Tourism and Sustainable Business, Aspects of Tourism. (Hall, D., Kirckpatrick, I. and Mitchell, M.), Great Britain: Cromwell Press: 353- 363.

[26]. Mercan, Ş.O., Yıldız, A. (2014): Çanakkale'nin Kırsal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Bölgesel Turizm Gelişimi Açısından Önemi. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, 7 (1): 58-61.

[27]. Anonim, (2022a). Arası Kaç km. Gökçalı Köyü. http://www.arasikackm.com/m/canakkale_canakkale-gokcali-koyu (Erişim: 05.10.2022).

[28]. Anonim, (2016): Çanakkale İlinin Köyleri. Vikipedi Özgür Ansiklopedi. https://tr.wikipedia.org/wiki/Kategori:%C3%87anakkale_ilinin_k%C3%B6yleri (Erişim:20.10.2022).

[29]. Anonim, (2022b): Çanakkale'nin Tarihi. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. https://canakkale.ktb.gov.tr/TR-70468/tarihce.html (Erişim: 20.10.2022).

[30]. Kaanlar, (2018): Kaanlar Tarım ve Hayvancılık https://www.facebook.com/KaanlarTarimveHayvancilik/photos/610828979254087 (Erişim:20.10.2022).

[31]. Deren, C. (2019): Genç Çiftçilerden Çiftlik Ziyareti. Vitamin. https://www.gazetevitamin.com/haber/12250-comu-avrupa-birligi-proje-rekortmenleri-toplantisinda%20%20class=. (Erişim: 21.10.2022).